

Van: ADEF (overleg van de directeurs van de tweedegraads lerarenopleidingen)

Datum: 9 september 2025

Onderwerp: Reactie op het wetsvoorstel basisvaardigheden mbo-docenten

Graag maakt ADEF, het overleg van de directeurs van de tweedegraads lerarenopleidingen, gebruik van de mogelijkheid om te reageren op het wetsvoorstel basisvaardigheden mbo-docenten.

Deze reactie is opgesteld vanuit onze positie van beoogde uitvoerders van het scholingstraject basisvaardigheden voor mbo-docenten en is afgestemd met de Vereniging Hogescholen. We hebben in het voorjaar 2024 gereageerd op de verschillende beleidsopties en zijn in 2024-2025 als lid van de begeleidingscommissie betrokken geweest bij de totstandkoming van de uniforme eisen voor de scholing. Onze rol daarbij was toe te zien op de uitvoerbaarheid en aan te geven of de eisen zoals opgesteld ook in de praktijk om te zetten waren in opleidingstrajecten.

Wij kijken met tevredenheid terug naar hoe wij tot nu toe hebben kunnen participeren in dit proces. Ook willen wij benadrukken dat we graag de uitvoering op ons willen nemen: dit is bij uitstek een vraag voor de lerarenopleidingen, omdat we veel ervaring en expertise hebben, en tevens een mooie kans.

Na het doornemen van het wetsvoorstel zien wij drie aspecten die belemmerend kunnen zijn voor de uitvoering: de rol van de geschiktheidsverklaring, het proces rond het vaststellen van aanverwante opleidingen en de inspanningen die gekoppeld zijn aan de uitvoering. We gaan verderop hierop in. Eerst willen we stil staan bij maatwerk.

1. Maatwerk

De rode draad die geschiktheidsverklaring, vaststellen aanverwante opleidingen en inspanningen in uitvoering verbindt is de behoefte aan maatwerk volgens eenzelfde landelijke kwaliteitsstandaard. Dat is tevens een essentieel kenmerk van de scholing, want onder de beoogde scholingsgroep zijn er grote verschillen in kennis en werkervaring. We vinden het belangrijk om bij de implicaties van kwalitatief goed maatwerk stil te staan en constateren met enige zorg dat hierover eigenlijk niets staat in het wetsvoorstel. Er wordt wel gepleit voor maatwerk, maar er is geen aandacht voor de gevolgen daarvan.

We vinden het ook zorgelijk dat mbo-docenten geen beeld hebben van maatwerk bij deze scholing. Uit de reacties op deze consultatie blijkt dat sommige mbo-docenten vrezen dat ze na 15 jaar ervaring met het verzorgen van bijvoorbeeld rekenonderwijs en het volgen van bijbehorende nascholing nog eens een heel traject van 30 EC moeten volgen. Als opleiders willen we dit beeld bestrijden, want dit staat juist haaks op hoe wij denken dat maatwerk vormgegeven moet worden en hoe wij werken in de geflexibiliseerde opleidingen, waarin wij net als in de reguliere opleidingen garant staan voor de waarde van diploma's, bevoegdheden en getuigschriften.

De leeruitkomsten van de opleidingstrajecten staan vast (zie het document [Uniforme opleidingseisen mbo docenten basisvaardigheden](#)) en dit is de basis. Een maatwerktraject bestaat uit het behalen van nul, één, meer of alle leeruitkomsten: de trajecten bevatten *maximaal* 30 EC. Dat staat ook in de memorie van toelichting (pag. 39): *Per betrokkene dient te worden gezien wat de noodzakelijke scholing is. Dat kan dus scholing zijn met een lagere studielast dan 30 ECTS.*

Naar onze mening moeten echter nog twee belangrijke randvoorwaarden worden gecreëerd om de kwaliteit van het nieuw gereguleerde beroep mbo-docent basisvaardigheid taal, rekenen of burgerschap (pag. 21) te borgen, namelijk zorgen dat:

- 1) mbo-docenten met vergelijkbare eerder verworven kennis en competenties (EVK's en EVC's) door verschillende lerarenopleidingen volgens dezelfde kwaliteitscriteria en procedures een vergelijkbaar maatwerktraject krijgen voor taal, rekenen of burgerschap;
- 2) het beoordelen of de mbo-docenten de leeruitkomsten hebben behaald volgens dezelfde kwaliteitscriteria en procedures gebeurt.

Ons standpunt is mede gebaseerd op de ervaring die we als lerarenopleidingen de afgelopen jaren hebben opgedaan met flexibilisering, werken met leeruitkomsten en ontwikkelen van brede intakes (zie de [eindpublicatie](#) van het bestuursakkoord *Maatwerk voor Leraren. Samen flexibel opleiden met leeruitkomsten en brede intake*). Ook hebben wij jarenlange ervaring opgedaan met geschiktheidsassessments en startbekwaamheidsassessments van de zij-instroom in beroep tweedegraads. LENA, het landelijk netwerk assessments dat onder regie van ADEF opereert, heeft een kwaliteitskader hiervoor ontwikkeld dat op dit moment geactualiseerd wordt. Ontwikkeling van landelijke kaders, landelijke samenwerking, kalibrering en professionalisering van de intake/assessoren zijn hierbij cruciaal.

Mbo-studenten, mbo-docenten en mbo-instellingen moeten erop kunnen vertrouwen dat het waarderen van relevante kennis en competenties van mbo-docenten volgens uniforme kwaliteitsprocedures gebeurt en dat betrokkenen bij het vaststellen van het opleidingstraject en het beoordelen van het behalen van de leeruitkomsten deskundig toegerust zijn op hun taak, volgens een kwaliteitsstandaard die voor alle trajecten geldt. Het gaat niet alleen om onafhankelijkheid en expertise (pag. 17, 2.4.1). Het gaat om hoe EVK's en EVC's worden gewaardeerd en om deskundigheid in assessment.

Het wetsvoorstel gaat niet in op de bovengenoemde randvoorwaarden. Dat vinden wij een omissie: in de gevolgen voor de aanbieders van opleidingstrajecten (zie 4.1.3, pag. 25) is er alleen sprake van ontwikkeling van scholing - in de vorm van contractonderwijs - die leidt tot het behalen van leeruitkomsten. Omdat contractonderwijs buiten de wettelijke taak van de WHW-instellingen plaats vindt, en omdat voor WHW-instellingen geen enkele prikkel bestaat om het eigen contractonderwijs landelijk af te stemmen, is het gevolg hiervan dat straks aan de WHW-instellingen niet kan worden verweten dat ze allemaal op een andere wijze invulling geven aan maatwerktrajecten. In 2.4.1 (pag. 17) staat *Om te zorgen voor eenduidige opleidingstrajecten, kunnen in lagere regelgeving regels worden opgenomen over deze scholing*. Op pag. 38 staat *Artikel 4.3.12, tweede lid, bevat een delegatiegrondslag om in lagere regelgeving voorschriften voor de scholing te kunnen vaststellen, waaronder over de inhoud van de scholing. Te denken valt aan het vastleggen van de leeruitkomsten*. Naar onze mening zou artikel 4.3.12 explicieter en uitgebreider moeten bevatten wat in lagere regelgeving moet worden vastgesteld, niet alleen de leeruitkomsten. Graag denken wij vanuit onze expertise hier mee over verdere invulling: er kan onder andere gedacht worden aan een peer-review systematiek.

2. Geschiktheidsverklaring

Een belangrijke variabele voor het bepalen van de duur van de scholing is niet alleen het vaststellen van de inhoud van de scholing en de studielast. Het is de hoeveelheid tijd die de docent ter beschikking heeft voor de scholing en de momenten waarop de docent de scholing kan volgen. Er zullen dus in afstemming tussen werknemer en werkgever (de mbo-instelling) start- en eindmoment maar ook de intensiteit en periodisering van de scholing worden bepaald. De lerarenopleiding moet hierbij ook

betrokken zijn, voor het afstemmen van deze wensen op de eigen planning en beschikbaarheid van personeel. Het gaat hier in essentie om leren op de werkplek in duale trajecten en cruciaal hiervoor zijn afspraken tussen mbo-docent (werknemer), mbo-onderwijsinstelling (werkgever) en opleidingsinstituut.

- Het wetsvoorstel regelt deze afspraken niet, maar geeft aan het instellingsbestuur van de WHW-instelling de bevoegdheid om de geschiktheidsverklaring af te geven. Dit gebeurt ook bij de zij-instroomtrajecten. Maar bij de zij-instroomtrajecten is er sprake van een tripartiete overeenkomst tussen werknemer, werkgever en opleider. Zonder overleg met de werkgever en de werknemer over de randvoorwaarden van dit leren op de werkplek zijn de lerarenopleidingen niet in staat om vast te stellen of de kandidaat in twee jaar de scholing kan halen. Wij vinden daarom de term 'geschiktheidsverklaring' niet passend en misleidend. Wat de lerarenopleiding kan afgeven, is een verklaring - op basis van een zorgvuldige intake - over de benodigde scholing met de bijbehorende studielast. We stellen daarom voor om op dit punt het wetsvoorstel te herzien, want zo is het voor ons niet uitvoerbaar. We kunnen ons ook voorstellen dat de mbo-instellingen ook graag meer betrokken willen zijn bij het opstellen van de afspraken rond de scholing. Vanuit onze ervaringen met flexibilisering willen we zowel landelijk afgestemde standaardvalideringen als maatwerkvalideringen mogelijk maken, waarin de examinerator kijkt of een leeruitkomst of een deel van de leeruitkomst aangetoond is.

3. Vaststellen aanverwante opleidingen

Op dit moment worden de kennisbases van alle tweedegraads lerarenopleidingen herijkt. Van een aantal lerarenopleidingen is het proces al afgerond, andere lerarenopleidingen starten in 2025-2026. Het is belangrijk dat er voor eind 2025 duidelijkheid ontstaat over de aanverwante opleidingen. In een aantal gevallen kan een aanpassing in de kennisbasis ertoe leiden dat afgestudeerden van bepaalde lerarenopleidingen in de toekomst wel gekwalificeerd zullen zijn voor het verzorgen van lessen taal, rekenen of burgerschap in het mbo. Wij willen benadrukken dat het tijdig vaststellen van de aanverwante opleidingen een randvoorwaarde is voor de verdere ontwikkeling van de scholing en voor het verbreden van de groep afgestudeerden van een tweedegraads lerarenopleiding die direct benoembaar zijn als docent basisvaardigheden in het mbo. Ook belangrijk dat het certificaat leraar NT2 meegenomen wordt in het bepalen van vrijstellingen voor mbo-docent taal. En dat al gevolgde scholing rond burgerschap en rekenonderwijs duidelijk in relatie wordt gebracht met de leeruitkomsten van de opleidingstrajecten. Verder vinden wij van belang dat ook meteen antwoord wordt gegeven op de vraag: wat is nog nodig om een volledige tweedegraads bevoegdheid te behalen als een kandidaat al beschikt over een pdg en een mbo-basisvaardigheid getuigschrift? Op beide vraagstukken nemen wij als sector graag het initiatief, natuurlijk in overleg met de mbo-raad en met andere betrokkenen.

4. Inspanningen vanuit de lerarenopleidingen

Lerarenopleidingen zijn de beoogde uitvoerders, maar niet wettelijk verplicht om deze scholing aan te bieden. De scholing valt onder contractonderwijs en is onbekostigd. Vanuit onze maatschappelijke opdracht willen wij ons inspannen om een landelijk aanbod samen met een landelijke kwaliteitsborgingssysteem voor de trajecten taal, rekenen en burgerschap te ontwikkelen. De kwaliteitsborging is ook cruciaal in het kader van ontwikkelpaden voor leraren: wij kunnen als sector aangeven hoe het traject van een mbo-docent basisvaardigheden eruitziet richting volledige tweedegraads bevoegdheid. En dit traject willen we en moeten we landelijk borgen. Echter, wij zijn niet in de positie om deze ontwikkeling te financieren: alle tweedegraads lerarenopleidingen worden op dit moment door zware bezuinigingen getroffen en zijn hierdoor niet in staat publieke middelen voor

nieuwe private activiteiten aan te wenden. Er zijn ook objectieve financiële risico's verbonden aan de inrichting en uitvoering van de scholing, want het is lastig om te voorspellen hoeveel docenten de komende jaren zich hiervoor zullen melden. De mbo-raad heeft bij ons gesignaleerd dat de omvang van de scholing een knelpunt vormt: het is ondenkbaar dat grote groepen tegelijkertijd aan onderwijstaken worden onttrokken om bijgeschoold te worden, dat zou betekenen dat er problemen in de uitvoering van onderwijs zouden ontstaan. Deze organisatorische en financiële onzekerheden, gekoppeld aan de personele krimp door de bezuinigingen, plaatsen de lerarenopleidingen voor een onmogelijke afweging. De financiële situatie dwingt ons prioriteit te geven aan de uitvoering van onze wettelijke taak, maar onze maatschappelijke opdracht betreft zowel de wettelijke taak als het contractonderwijs richting de gereguleerde lerarenberoepen in het mbo.

We willen hierbij benadrukken dat we graag deze taak op ons nemen, maar dat het voor ons essentieel is dat we via aanvullende middelen door de overheid in staat worden gesteld om deze drie maatwerkopleidingstrajecten voor het mbo met de bijbehorende kwaliteitszorg te ontwikkelen. Juist vanuit het doel dat het wetsvoorstel wil bereiken, het permanent verbeteren van de kwaliteit van mbo-docenten basisvaardigheden, willen we benadrukken dat het inrichten van dit onbekostigd maatwerkonderwijs met passende kwaliteitszorg kosten met zich meebrengt die we nu en in de nabije toekomst niet via onze wettelijke taak kunnen dekken. We hadden graag gezien dat onder 4.1.3 *Aanbieders opleidingstrajecten* (pag. 25) en 6.4, *Financiële gevolgen voor aanbieders opleidingstrajecten* (pag. 30) meer begrip en aandacht was geweest voor deze problematiek en we staan open voor verder overleg hierover met OCW en de MBO Raad.

Bijlage 1 - Reactie op de consultatievragen

Vraag 2

Het wetsvoorstel gaat uit van een overgangstermijn van vijf jaar. Is dit volgens u voldoende tijd voor huidige docenten om te voldoen aan de nieuwe wet? (Zie voor nadere toelichting op het overgangsrecht paragraaf 9.2 uit de memorie van toelichting.).

Dat lijkt ons van wel, maar de mbo-instellingen kunnen dit beter dan wij beoordelen. Wij vinden dat hun oordeel hierin zwaarwegend is.

Vraag 3 van 4

Het wetsvoorstel gaat uit van een termijn van twee jaar om het opleidingstraject van 30 studiepunten te voltooien. Deze twee jaar kan, indien daar redenen voor zijn, verlengd worden met nogmaals twee jaar. Is deze tijd voldoende om dit opleidingstraject af te ronden naast een baan als docent? (Zie voor nadere toelichting paragraaf 2.4.4 uit de memorie van toelichting.).

Dat lijkt ons van wel. Maar we kennen genoeg gevallen van langstudeerders die naast een baan als docent geen tijd hebben om nog 10 of 20 studiepunten te behalen en de studie af te ronden. Facilitering vanuit de werkgever en realistische planning vanuit de werknemer zijn hierbij cruciaal.

Vraag 4 van 4

Om vast te stellen welke scholing voor een docent nog noodzakelijk is om onderwijs te geven als docent Nederlands, rekenen of burgerschap en of deze scholing binnen twee jaar kan worden afgerond, wordt voorafgaand aan het scholingstraject een geschiktheidsonderzoek gedaan. Een lerarenopleider en een mbo-docent voeren dit geschiktheidsonderzoek uit. De mbo-docent moet werkzaam zijn bij een andere instelling dan de aanvrager om ervoor te zorgen dat het een onafhankelijk oordeel is. Zijn dit volgens u de juiste actoren om te betrekken bij dit geschiktheidsonderzoek? (Zie voor nadere toelichting paragraaf 2.4.1 uit de memorie van toelichting.).

Deze vraag hebben we beantwoord onder het kopje **2. Geschiktheidsverklaring**. Samenvattend:

- Ja, dat zijn de juiste actoren om de inhoud en de studielast van de scholing te bepalen.
- Nee, deze actoren zijn niet in staat om de duur van de scholing te voorspellen, d.w.z. of de kandidaat de scholing binnen twee jaar kan afronden.